

LA TRADUCCIÓ DE LA TERMINOLOGIA LEGAL EN LA PEL·LÍCULA *SAVING GRACE*

CARMEN BESTUÉ
Universitat Autònoma de Barcelona
Carmen.Bestue@uab.es

1. Introducció

Les pel·lícules anglosaxones han configurat la cultura jurídica de tota una generació d'espanyols que aprengheren que no es podia detenir algú sense llegir-li els drets (*Miranda rights*),¹ que en els judicis el veredicte el dictava un jurat, que els divorcis es resolien amb un pensió compensatòria pel cònjuge més desafavorit... fins el punt que, sovint, els advocats han d'esmerçar esforços per a fer entendre als clients que la nostra realitat legal i judicial és molt diferent a la del món anglosaxó.

Aquest treball es planteja l'estudi de la traducció de la terminologia jurídica en la ficció cinematogràfica quan aquesta apareix de forma puntual, de vegades fins i tot anecdòtica, i fora, per tant, d'àmbits més específics com podrien ser les pel·lícules del gènere que s'ha anomenat *thriller judicial*, on el traductor està molt familiaritzat amb les particularitats d'aquest argot (Alcaraz i Hugues, 2002: 149-152). Així doncs, considerarem les referències a la terminologia jurídica com una informació cultural més i, per això, ens remetem al tractament dels *culturemes*.

Existeix força bibliografia sobre l'àmbit de la traducció jurídica i, per tant, el traductor especialitzat en aquesta matèria compta amb nombroses fonts documentals a les quals adreçar-se quan realitza el seu treball. En canvi, el traductor que exerceix la seva tasca professional en altres àmbits de la traducció, com és el cas de la traducció audiovisual, a l'hora d'abordar els diferents problemes amb els quals es troba té un propòsit comunicatiu completament diferent al del traductor jurídic, raó per la qual, no sempre li seran d'ajuda les solucions que li aportin els recursos documentals propis de la traducció especialitzada.

En efecte, els procediments de traducció adoptats en traducció jurídica vénen determinats, normalment, per la finalitat que ha de complir la traducció i per la major o menor especialització del receptor del text traduït. Aquests criteris també són aplicables a la traducció dels culturemes de temàtica jurídica presents en els documents audiovisuals, però amb la dificultat afegida que ha d'aconseguir el mateix resultat comunicatiu que el text original (TO) (el riure, el plor, la decepció, l'alegria, etc.). Partim, per tant, de la premissa que els criteris preponderants en la traducció jurídica se substitueixen, en la traducció de la ficció audiovisual, pel criteri de versemblança (Chaume, 2004) ja que, d'una altra manera, no s'assoliria la finalitat comunicativa proposada.

2. Comentari sobre la pel·lícula seleccionada

L'objectiu és treballar sobre la traducció (en la modalitat doblada) al castellà i al francès de la pel·lícula anglesa *Saving Grace* (*El jardín de la alegría* en la versió castellana i *Saving Grace* en la francesa) fent un èmfasi especial en aquelles

¹ En l'assumpte *Miranda contra Arizona* (1966) el Tribunal Suprem dels EUA va declarar, per primera vegada, la inadmissibilitat de la declaració de l'inculpat com a prova quan prèviament no li havien llegit els seus drets.

escenes en les quals s'usa una terminologia pròpia del llenguatge especialitzat jurídic o econòmic.

2.1. Presentació del corpus

La pel·lícula, dirigida per Nigel Cole l'any 2000, és un drama còmic ambientat en un poble pintoresc de la costa anglesa, Port Liac, en el qual, una ingènua esposa, de classe benestant, descobreix en morir el seu marit, que aquest no tan sols l'enganyava amb una amant sinó que, a més a més, havia fos tot el seu patrimoni. Aquesta vídua de cara amable, anomenada Grace, acostumada a una vida fàcil i contemplativa, entretinguda amb reunions socials a l'hora del te i apassionada de la jardineria, es veurà abocada a realitzar una activitat il·lícita, la producció de marihuana, com a única via per a assolir la seva salvació. L'ajudarà en el seu intent el seu fidel jardiner escocès, Matthew, consumidor habitual d'aquesta mercaderia, i comptarà, també, amb la cooperació necessària dels peculiars habitants del poble, entre els quals destaquen la núvia pescadora del jardiner, el metge porreta, el capellà despistat, el banquer homosexual, les botigueres, etc. Finalment, el seu viatge a Londres per a intentar vendre la mercaderia, li permetrà conèixer-hi un mafiós francès amb el qual haurà més que negocis. La pel·lícula es resol amb un final feliç ja que la protagonista aconsegueix, de forma lícita, una gran fortuna en contar la seva història en un llibre que resultarà un gran best seller, *The joint venture*.

La pel·lícula compta amb nombrosos jocs de paraules en els quals el guionista aprofita la polisèmia dels diferents derivats del cannabis: *shit*, *spliff* i, en especial, *joint*, que no sols donarà joc pel títol del llibre publicat per la Grace sinó que servirà també com a esquer utilitzat pel llançament publicitari de la pel·lícula «*Grace's doctor is worried about her joints...*» ('el metge de la Grace està preocupat per les seves articulacions [o porros]...').

A part del vocabulari que gira al voltant dels porros, podem dir que la pel·lícula està dominada totalment pel personatge central, amb un parlar educat i correcte, una dona que sap francès i sembla que tots els personatges, tant els veïns més populars com els mafiosos i traficants, es tornen educats quan tracten amb ella. No obstant això, per la temàtica i llenguatge usats, als EUA la pel·lícula fou classificada amb la menció *R*, (que vol dir pel·lícula restringida, és a dir, que els menors de 17 anys han d'anar acompanyats d'un adult). A Espanya, en canvi, només va rebre la menció de no recomanada per a menors de 13 anys i a França va rebre la menció «*tous publics*» (per a tots els públics).

2.2. Estratègia general de les versions espanyola i francesa

2.2.1. El títol

El to de comèdia costumista es veu ben reflectit a la versió espanyola que, ja des del títol, opta per abandonar la possible traducció dels jocs de paraules plantejats per les polisèmies i opta per un títol amable i bucòlic, «El jardín de la alegría», on l'evocació del possible fruit de l'esmentada alegria (la marihuana) resulta bastant subtil. Aquest títol ens connecta directament amb una de les escenes finals, rodada a càmera lenta, en la qual l'incendi de l'hivernacle provoca una divertida festa pels veïns del poble. El subtítol de la versió espanyola justifica, a més, el propòsit lucratiu de la protagonista: «Qui va dir que els diners no creixen a les plantes?» Normalment la traducció dels títols no entra dins de l'encàrrec de traducció i, per tant, desconeixem si es va adoptar aquest títol, que es considera títol publicitari (atès que no es tradueix el títol original) per defugir el problema de traducció plantejat pel títol en anglès o bé per motius de comercialització marcats per la productora de la pel·lícula.

La versió francesa opta per reproduir directament el títol original. Aquesta és una tendència que s'observa cada vegada més sovint (Fuentes, 1997-98) i que obeeix, en la majoria dels casos, a motius que escapen a la estratègia traductora, com poden ser les estratègies comercialitzadores de la companyia que n'explota la distribució. En aquest cas podem pensar que el primer sentit del títol és bastant fàcil d'entendre per a un públic amb nocions bàsiques d'anglès ('Salvando a Grace'). No obstant això, resulta dubtós pensar que l'esmentat públic compregui el significat fraseològic (*Saving grace* té també un significat negatiu que podria traduir-se per 'l'únic que la salva', 'la seva única virtut') ni tampoc la intertextualitat que pot generar en el receptor de la cultura original (*Amazing Grace*, és una cançó religiosa). En canvi, la versió francesa, en el subtítol, també es permet els jocs de paraules amb l'argot del món de les drogues i la subtitula: «une comédie fumante et bien roulée!» ('una comèdia per fumar i ben embolicada!') comunicant de forma clara el to de comèdia i el tema que s'hi tracta.

2.2.2. Altres aspectes

En general, l'estratègia que podem deduir de la traducció, tant en la versió francesa com en la castellana, ens permet manifestar que es tracta d'unes traduccions bastant *literals* on s'han realitzat molt poques adaptacions a la cultura d'arribada. La nostra hipòtesi és que en la traducció s'ha optat per mantenir l'ambient pintoresc del poble anglès (que recull tots els tòpics amb els quals els ciutadans del continent mirem als britànics: el te de les cinc, els pubs, els jardins, els estampats de flors, etc.), i així s'evita una adaptació a la cultura d'arribada que, en aquest context, podria resultar artificial. Amb aquest propòsit s'han mantingut els noms propis i la banda sonora sense traduir i fins i tot el cantusseig del principi, en el que Matthew canta amb accent anglès la cançó tradicional francesa «*Alouette*», s'ha mantingut tant en la versió castellana com en la francesa (on s'aconsegueix comunicar el factor exòtic gràcies a un accent escocès ben marcat). El llenguatge usat, en general, és l'estàndard amb concessions particulars a l'argot i al registre formal ja que, d'altra banda, aquesta és la tònica dominant en el text de partida. El contrapunt negatiu d'aquesta estratègia és que, en un bon nombre d'ocasions, es perd la intenció final del TO, que no és cap altra que fer riure a l'espectador.

Un cop haguem procedit a l'anàlisi dels problemes de traducció plantejats en relació al vocabulari jurídic o econòmic podem comprovar si l'estratègia general literal, motivada per un propòsit estrangeritzant, s'ha vist també respectada en aquests àmbits concrets.

3. Els problemes de traducció plantejats pels culturemes jurídics

Acceptar que la traducció esdevé en un context social ens permet d'entendre el text d'especialitat com a fruit d'una cultura concreta i determinat pels seus paràmetres. Conseqüentment, cada societat genera els seus propis textos jurídics d'acord amb un sistema jurídic determinat. (Santamaria, 2003).

El dret és fruit de la història, de la cultura i de la societat d'un país determinat. Els conceptes jurídics evolucionen amb la societat. Un terme jurídic que pot semblar actual en un moment històric concret (*fallida*, *Magistratura de Treball*, *reclusió major i menor*, etc.) desapareix completament del llenguatge jurídic per efecte d'un canvi de legislació i, a la inversa, conceptes abans desconeguts es converteixen en el més habitual (*jutjats socials*, *de família*, *penals*, etc.). Si a això afegim que idiomes com el castellà, l'anglès o el francès s'utilitzen per expressar conceptes jurídics en ordenaments jurídics molt diferents

comprendrem per què autors de tant de prestigi com René David (Sarcevic, 1988) proclamaven la intraduïbilitat dels termes jurídics. Tanmateix la necessitat existeix i és per això que s'ha traduït durant dècades; els esforços s'han centrat a escollir els mètodes i les tècniques apropiades per a cada context.

3.1. El llenguatge especialitzat com a culturema

El concepte de culturema fou proposat primer per Oksaar (1958) i introduït en traductologia per Vermeer (1983). Segons la definició que recull Nord, es tracta «d'un fenomen social d'una cultura X que és entès com a rellevant pels membres d'aquesta cultura i que, comparat amb un fenomen corresponent a una cultura Y, és percebut com a específic de la cultura X» (Nord, 1997: 34, traducció pròpia). L'especificitat d'aquests elements culturals característics d'una cultura pot provocar problemes de traducció.

Hem destacat sobretot els exemples dels culturemes *trust* i *joint venture* ja que es tracta de dos supòsits d'inequivalència entre la cultura jurídica anglosaxona i l'espanyola. En efecte, per la particularitat de la seva creació, el dret anglosaxó (el *common law* i l'*equity* conformen un dret d'origen jurisprudencial) ha arribat a elaborar unes figures jurídiques molt més flexibles i amb major capacitat per a adaptar-se a l'evolució dels temps que el dret dels països de cultura romanogermànica, com és el cas de l'Estat espanyol, en els quals la primacia de la llei com a font del dret imposa unes cotilles més estrictes. En matèria de comerç internacional la diferència és palpable i per això ens trobem amb figures com el *trust* i el *joint venture*² que guanyen cada vegada major presència en el tràfic jurídic internacional. En general el comparatista que s'apropi a aquestes dues figures realitzarà un estudi funcional per a intentar buscar en cada supòsit l'equivalent jurídic que més s'aproximi a l'ordenament jurídic espanyol i, en aquells casos en els quals sigui impossible trobar-hi aquest equivalent, optarà per una traducció lèxica o perifràstica. No obstant això, com veurem a la llum dels exemples que hem extret, aquesta operativa no pot aplicar-se directament en la traducció de la ficció audiovisual.

Els referents culturals han estat sistematitzats en diferents categories, però, reprenent les categories de Nida i Newmark, Santamaria (2001) estableix sis categories temàtiques bàsiques: ecologia, història, estructura social, institucions culturals, univers social i cultura material.³

La terminologia jurídica s'encabeix en la categoria d'estructura social, dins de l'àrea d'organització social. Els referents culturals de l'àmbit jurídic que hem destacat serien classificats de la manera següent:

CATEGORITZACIÓ TEMÀTICA	CATEGORITZACIÓ PER ÀREES	EXEMPLES
3. Estructura social	1. treball	
	2. organització social	<i>Trust, joint venture</i>
	3. política	

² La primacia dels EUA com a motor econòmic mundial és segurament també un factor important a l'hora d'analitzar l'expansió d'aquestes figures jurídiques.

³ Com que no és l'objecte d'aquest treball no hem agafat mostres d'altres categories tot i que n'hi ha moltes. Per exemple, dintre la categoria d'ecologia i l'àrea de meteorologia, destaca l'oposició entre el clima tropical (bo per a la marihuana) i el clima anglès (on han de fer servir els hivernacles); dintre l'àrea de l'ésser humà destaquen les referències a un possible cromosoma «diferenciat» escocès, etc.

3.2. Distinció entre mètode i tècniques de traducció

Els exemples que proposem no són extrets de la traducció jurídica (segons la classificació proposada per Hurtado (2001) sinó del camp de la traducció audiovisual on ens centrarem en la modalitat de traducció del doblatge. Si bé les tècniques de traducció entre les quals pot triar el traductor de textos audiovisuals poden ser les mateixes que les del traductor jurídic, el mètode que farà servir segurament no serà igual (Hurtado i Molina, 2002):

Translation method refers to the way a particular translation process is carried out in terms of the translator's objective, i.e., a global option that affects the whole text.

Tant el traductor de textos jurídics com el de textos audiovisuals té l'objectiu principal de servir com a mitjancer entre dues cultures diferents; no obstant això, mentre que en la traducció jurídica es prima el concepte d'equivalència (sigui literal o funcional) per tal com es busca la fidelitat al TO, en la traducció audiovisual la prioritat més alta (Zabalbeascoa, 1994 i 1999) és acomplir amb la intenció final del TO, sigui aquesta la que sigui. Podem dir que en la traducció audiovisual ha de prevaler la comunicació, és a dir, aconseguir que el receptor de la llengua d'arribada tingui una resposta similar a la de la llengua de partida (sobretot en les situacions d'humor i jocs de paraules). En aquest sentit ens referim al concepte d'equivalència dinàmica de Nida (1964: 165-6). L'equivalència dinàmica es basa en el principi que la relació entre el TT i el seu receptor hauria de ser substancialment la mateixa que entre el TO i els seu receptor corresponent.

Per tant, la finalitat de la traducció imposarà el mètode adoptat per al procés traductor considerat com un tot, mentre que parlarem de tècniques de traducció quan ens referim a les microunitats del text. Hem avançat que l'estratègia de la traducció francesa i l'espanyola és estrangeritzant i que, per tant, el mètode traductor generalment adoptat és el *literal*; tanmateix, veurem com no sempre seran les tècniques de traducció literals (en el sentit lingüístic, de paraula per paraula) les que s'ajustaran més al propòsit comunicatiu buscat.

4. Anàlisi de les tècniques de traducció utilitzades en el text

Amb aquesta finalitat hem seleccionat sis moments de la pel·lícula:

- 1a escena: primera visita al banc.
- 2a escena: devolució del xec.
- 3a escena: vicari.
- 4a escena: inspector.
- 5a escena: segona visita al banc.
- 6a escena: diaris.

En aquests moments s'usa terminologia molt tècnica adreçada a una persona del carrer, Grace, el rostre de la qual mostra clarament un desconeixement total sobre la matèria. Podem dir que es tracta d'un vocabulari especialitzat i, per tant, encara que aparegui fora de context ja que es tracta d'una ficció, intentarem analitzar si, a l'hora de traduir-lo, podem aplicar les mateixes tècniques que s'usen en la traducció especialitzada.

4.1. Comentaris sobre les tècniques de traducció utilitzades en el text

Dins el llenguatge jurídic, distingirem entre el llenguatge jurídic d'ús comú, que anomenem *estàndard*, és a dir, aquelles expressions que s'han iniciat en el llenguatge especialitzat però que han passat a formar part del llenguatge del carrer, i aquelles que segueixen sent eminentment tècniques i que, per això, considerarem com llenguatge jurídic tècnic, al que ens referirem com a *formal*.

Com a exemple del llenguatge jurídic d'ús comú citarem l'*overdraft* (*découvert/descubierto*) i com a exemple del llenguatge jurídic tècnic citarem *collateral* (*nantissement/garantía*). Dins l'àmbit del llenguatge jurídic, podríem considerar que es tracta de dos registres: el primer seria un registre estàndard i el segon seria un registre formal.

1a escena

PRESA 1.		
EN especialitzat-estàndard ➡ FR especialitzat-estàndard ➡ ES especialitzat-formal.		
BANQUER:		
I can extend the <u>overdraft</u> a bit and maybe you can find out if there is a life insurance policy...	Je pourrais proroger le <u>découvert</u> un peu... et, de votre côté, essayez de savoir s'il avait souscrit une assurance-vie, ou fait des placements...	Puedo darle un <u>crédito a corto plazo</u> y creo que debería mirar si tiene algún seguro de vida...

COMENTARI: En aquest supòsit en la versió francesa s'hi ha realitzat una traducció literal que respecta el registre estàndard de la versió original mentre que la traducció al castellà ha preferit una adaptació i ha passat la traducció a un registre formal.

PRESA 2.		
EN especialitzat-formal ➡ FR especialitzat-formal ➡ ES especialitzat-estàndard.		
BANQUER:		
[...] your late husband used the house as an <u>asset to raise capital</u> . As you have not children you will inherited the <u>estate</u> but also you will inherited the mortgage.	Votre défunt mari avait <u>donné la maison en garantie pour avoir des fonds</u> ... étant donné que vous n'avez pas d'enfant, vous hériterez le <u>domaine</u> mais également l'hypothèque...	su difunto marido utilizó la casa como <u>garantía para conseguir unos créditos</u> y como no tiene hijos usted heredará la <u>casa</u> pero con todas las <u>deudas que tiene</u> ...

COMENTARI: En aquest cas el francès ha realitzat una traducció que suposa una adaptació, però manté el registre formal, mentre que la traducció al castellà, a més d'adaptar el text, abandona el registre formal per passar a un d'estàndard que resulta més fàcil d'entendre pel gran públic. Podem dir que en la versió castellana, el personatge de Grace apareix més vulnerable ja que, malgrat l'esforç simplificador del banquer, el seu rostre segueix reflectint la perplexitat.

PRESA 3.		
EN especialitzat-formal ➡ FR especialitzat-formal ➡ ES especialitzat-estàndard.		
BANQUER:		
[...] he used the house as collateral for loans to finance business none of which actually took off and then there are the mortgage payments...	Il a donné la maison <u>en nantissement contre des prêts pour des affaires</u> dont pas une n'a vraiment vu le jour et il faut rembourser l'hypothèque...	Utilizó la casa como <u>garantía de créditos para financiar varios negocios</u> , todos esos negocios fracasaron y está la amortización de la hipoteca...

COMENTARI: Novament la traducció francesa respecta el llenguatge d'especialització i el registre usat pel text anglès mentre que la traducció castellana realitza una adaptació lliure que abandona el llenguatge formal i, per tant, acosta el text al gran públic. No obstant això, en aquest cas concret l'adaptació creiem que ve imposada per la tècnica de traducció emprada. Efectivament, en l'ordenament jurídic espanyol no existeix equivalent natural o lingüístic del terme *collateral*, raó per la qual hauríem de recórrer a una paràfrasi descriptiva o generalització (en traducció especialitzada es prefereix la generalització a la reducció) que resulta en el terme espanyol «garantía», el qual pot ser considerat com a llenguatge estàndard.

I.

II.

III.

2a escena

EN especialitzat-formal ➡ FR especialitzat-formal ➡ ES especialitzat-formal.		
És una escena iconogràfica en la qual no hi ha comunicació oral, es mostra un xec en el qual es llegeix la menció en anglès:		
refer to drawer	(en voz alta) sans provision chèque non honoré.	protestado por falta de fondos.

COMENTARI: En aquest cas les traduccions castellanques i franceses usen la tècnica de la traducció funcional, busquen l'equivalent funcional existent en l'ordenament jurídic espanyol i francès que més s'assembla a la figura jurídica de l'ordenament jurídic anglosaxó. La versió espanyola funciona bé en el context de ficció en el qual ens trobem, ja que es tracta d'una adaptació, però no sempre seria acceptable en un context de traducció especialitzada normal ja que introdueix una figura jurídica (la del *protesto*) que no existeix en el Dret anglosaxó i, per tant, podria fer pensar al receptor espanyol que els xecs anglosaxons requereixen també del protesto per a verificar la falta de pagament.⁴

⁴ El protesto notarial dels xecs sol ser substituït per una declaració equivalent per part de l'entitat bancària pel que podem afirmar que, en aquest context, es tracta d'una figura jurídica que ha caigut en desús en el dret espanyol però que, no obstant això, segueix tenint gran vigència en el llenguatge comú.

3a escena

EN especialitzat-formal ➡ FR especialitzat-formal ➡ ES especialitzat-formal.		
SACERDOT:		
do you have a stock portfolio?	vous avez un portefeuille d'actions?	¿tiene una cartera de acciones?

COMENTARI: El registre formal usat en les tres versions permet posar de relleu la situació còmica de dues persones llegues en la matèria però que, tanmateix, reproduïxen un vocabulari que han escoltat i coneixen sense entendre'n el significat. En aquesta situació la traducció literal resulta la que millor aconsegueix el seu propòsit comunicatiu.

4a escena

EN especialitzat-formal ➡ FR especialitzat-formal ➡ ES especialitzat-formal.		
SURVEYOR: Postmans and <u>surveyors</u> are irresistible to that kind of friends (dogs). [...] SURVEYOR: <u>Valuation for Rampton's debt's outstandings</u> is the standard procedure before the house is <u>put up for auction</u> GRACE: the house is not for auction		
HUISSIER: Les Facteurs et <u>huissiers</u> attirent irrésistiblement nos amis canins. <u>Expertise pour Rampton en raison de dettes impayées</u>, c'est une procédure normale avant de vendre une maison aux <u>enchères</u>... GRACE: mais ma maison n'est pas à vendre...		
INSPECTOR: Los carteros e inspectores somos irresistibles para los perros. <u>Valoraciones para Rampton, deudas e impagados</u>. Es un procedimiento normal <u>antes de subastar la casa</u> GRACE: pero la casa no está en venta...		

COMENTARI: Aquí la traducció francesa ha optat per mantenir el registre formal i realitzar una adaptació en la qual s'ha buscat l'equivalent funcional de la figura del *valuator* a França, ja que en aquest país existeix una figura jurídica, *l'huissier*,⁵ que té, entre altres funcions, la notificació de procediments d'embarcament, l'assenyalament del béns, la constatació del seu estat, etc. A Espanya aquesta funció seria desenvolupada per tres persones diferents: l'agent judicial, el procurador i el notari. Per això, la traducció d'*huissier* al castellà sempre resulta complicada. Si seguim a Houbert (1999) les professions o funcions precises hauran de ser traduïdes segons el context. En la pel·lícula podem deduir que l'activitat que s'està realitzant és la valoració de la casa i per tant, el seu

⁵ Aquesta professió no existeix a Espanya ni a Anglaterra.

equivalent funcional, en el dret espanyol, serà *perit* o *perit taxador*. La figura de l'*inspector* no seria, en aquest context, un equivalent funcional i, en traducció especialitzada, no seria admissible.

5a escena

EN especialitzat-formal ➡ FR especialitzat-formal ➡ ES especialitzat-estàndard.		
BANQUER:		
Ramptons is an enormous <u>investment trust</u> . John's syndicate triggered a huge tombola. I had no idea you had business interest in the <u>city</u> . If you don't pay the money you owe them they can claim any or all of your assets...this of course would include the house...	Rampton est un enorme <u>trust de placement</u> . Le consortium de John a fait une gigantesque culbute et j'ignorais qu'il avait spéculé en <u>bourse</u> , je dois dire ...Si vous ne payez pas les sommes dues ils peuvent revendiquer la totalité de vos biens... ce que bien sur inclurait la maison...	Ramptons es una <u>empresa importante de inversiones</u> . John había puesto dinero allí pero fracasó su inversión. No sabía que tuviera intereses financieros en la <u>ciudad</u> . Pueden reclamar alguno o todos sus activos...lo que incluiría la casa.

COMENTARI: La traducció francesa fa servir un préstec i tradueix *investment trust* per *trust de placement*, ja que no existeix un únic equivalent funcional (segons el context trobaríem diferents equivalents) de la figura jurídica anglosaxona *trust*.⁶ Es tractaria d'una tècnica correcta dins del llenguatge especialitzat. No obstant això, en el context de ficció en el qual ens trobem, potser es podria haver evitat aquest element estrangeritzant i mantenir el registre formal substituint-lo per qualsevol altre terme comparable com podria haver estat *Fond d'investissement*. En fi, suposem que el traductor parteix de la base que un receptor anglès, com la Grace, no coneix el que és un *investment trust* i que, per tant, tampoc cal realitzar una adaptació del text francès de manera que resulti més proper pel receptor d'aquesta llengua. El traductor espanyol, tanmateix, ha adaptat el text en castellà de tal forma que substitueix el concepte de *trust* (que es canvia pel terme més general *empresa*) i s'aconsegueix així un text més explicatiu i proper al receptor. Novament, la versió castellana opta per un registre estàndard. On es perd completament el sentit, i això malgrat usar la tècnica de traducció literal i servir-se d'equivalents lingüístics, és en la frase «no sabía que tuviera intereses financieros en la ciudad», ja que en aquest context el terme *city* que apareix en la versió original fa referència al centre financer de Londres i no a la ciutat de Londres com a aglomeració urbana; la versió francesa seria, en aquest sentit, menys *literal* però més equivalent en termes de proximitat funcional ja que tradueix *city* per *bourse* (la borsa), és a dir, substitueix un terme general per un

I. ⁶ La traducció de la figura jurídica del *Trust* variarà segons el context i també segons el propòsit de la traducció. Les possibilitats de traducció poden ser innumerables (vg. també Terral, 2002):

II. EQUIVALENTS FUNCIONALS:

- fallida: el *trustee* serà el síndic;
- tutela: el *trustee* serà el tutor;
- successions: *trustee* serà el marmessor;
- entitats sense ànim de lucre: el *trust* serà la fundació.

III. EQUIVALENTS LINGÜÍSTICS:

- fideïcomís: en aquells països en els quals s'ha adoptat la figura jurídica per influència del dret anglosaxó (Mèxic i Canadà);
- *trust*: (préstec) en altres situacions.

de més particular, però també més explicatiu ja que *the city* és un culturema específic de la llengua de partida. Veiem que, en aquest supòsit, la tècnica de la reducció (Molina i Hurtado, 2001) podria resultar la més adequada pel que corroborem, un cop més, que en traducció no es poden aventurar generalitzacions.

6a escena

EN especialitzat-estàndard ➡ FR especialitzat-estàndard ➡ ES no especialitzat.		
PERIODISTA:		
How do an unknown widow <u>facing bankruptcy</u> saved her house and became the most celebrated and controverted novelist of the year? The bestseller of ... Trevethan, « <i>Joint venture</i> »...	Comment une veuve menacée de faillite sauve sa maison et devienne la romancière la plus célèbre et la plus controversée de l'année?...Le roman « <i>Joint venture</i> »	una viuda que estava en <u>bancarrota</u> salva su casa y se convierte en la más famosa novelista del año. La novela de la Sra. Trevethan « <i>Empresa conjunta</i> » encabeza...

COMENTARI: En aquest context periodístic la utilització del terme *bankruptcy* no ha de ser interpretat en el sentit tècnic (procediment judicial previst pels comerciants pel que es declara la situació d'insolvència econòmica) sinó que es tracta del llenguatge d'ús comú, pel qual s'interpreta que una persona està molt endeutada i pot perdre tot el seu patrimoni. En aquest sentit, la traducció espanyola respecta el gènere periodístic i conserva el mateix registre estàndard ja que la paraula *bancarrota* pertany al llenguatge comú. Per contra, si estiguéssim en el context de la traducció especialitzada, la traducció del terme *bankruptcy* per *bancarrota* suposaria un calc i un error de traducció ja que no existeix en el dret positiu espanyol un procediment judicial d'insolvència que es denomini així (l'equivalent jurídic funcional seria la suspensió de pagaments, la fallida o el procediment concursal). La traducció francesa ha optat per la traducció estàndard i ha obviat el llenguatge no especialitzat en el qual també existeix l'expressió *banqueroute*.

4.2. Anàlisi del problema de traducció plantejat per l'expressió 'Joint venture'

Dins de la ficció cinematogràfica es produeix una nova ficció consistent en la creació d'una obra literària que suposa la salvació de la seva autora, Grace, i que rep el títol de *Joint Venture*. Novament, ens trobem, com ocorre també amb el títol de la pel·lícula, amb un joc de paraules en anglès: per una banda, el terme especialitzat *joint venture* correspon a la denominació d'una forma societària bastant coneguda pel públic de la cultura origen i, per l'altra, l'anàlisi semàntica de l'expressió *joint venture* ens fa arribar a quelcom similar a «l'aventura dels porros», «aventurar-se amb els porros» o, fins i tot, aprofitant algun títol ja consolidat en el panorama audiovisual del nostre Estat, «operació porros», «operació canut», etc. (EN: *joint*; ES: porro-canuto; FR: *pétard*).

CONTEXT DE LA FICCIÓ AUDIOVISUAL

Tant l'equivalència proposada per la traducció francesa (el calc de la paraula en anglès) com l'equivalència perifràstica proposada per la versió castellana «empresa conjunta» trenquen amb el criteri de l'equivalència dinàmica (Nida, 1996: 165-6) atès que resulta evident que la broma enviada al receptor, en cap cas, es reproduïx en el TT. La funció comunicativa del títol es queda pel camí especialment en la versió espanyola, que ni tan sols, permet al receptor espanyol esbrinar el significat en el títol original, com sí podria fer, en canvi, el receptor francès que vulgui informar-se sobre el significat de *Joint Venture*.

Podem concloure que la traducció ha fallat en aquest aspecte concret quant al seu coneixement del món i no ha tingut en compte l'asimetria que es produeix entre la forma societària o contractual anglesa i l'equivalent funcional en la llengua d'arribada. Una traducció acceptable o adequada (deixant al marge aspectes comercialitzadors o publicitaris que haurien de ser tinguts en compte si es tractés del títol d'una novel·la real) hauria de reproduir una metàfora d'efecte *equivalent*. Per la nostra banda proposem que la traducció *ideal* hauria de permetre mantenir l'aspecte mercantil i lucratiu del títol (no oblidem que l'objectiu de Grace és saldar els seus deutes) amb la mercaderia usada amb aquesta fi (la marihuana). Qualsevol traducció que inclogués una forma social espanyola i els diferents sinònims dels derivats del haixix hauria pogut funcionar. Està clar que les propostes que realitzem no tenen en compte el context empresarial, el propòsit de l'empresa distribuïdora que vol posicionar la pel·lícula davant un públic determinat, i que, sens dubte, ha estat el criteri seguit pel traductor de la pel·lícula.

SOLUCIONS ALTERNATIVES (ES): Porratas asociados, Chocolate y cía, Manufacturas de María, S.A., Cultivos de María, S.A., Chocolate y asociados, Operación marihuana, etc.

CONTEXT DE LA TRADUCCIÓ ESPECIALITZADA

En l'àmbit de la traducció jurídica, Sarcevic (1988) distingeix entre l'equivalent lingüístic, és a dir, aquells termes creats per a designar conceptes aliens al sistema legal meta, i l'equivalent natural, és a dir, els termes existents en el sistema legal meta. L'elecció entre un mètode de traducció o un altre dependrà de la finalitat que tingui el document que es traduirà, és a dir, de si serà un *document*, la finalitat del qual serà merament informativa, o bé si es tracta d'un *instrument* i, per tant, susceptible de produir efectes jurídics. En aquest sentit el Dret comparat es converteix en una eina essencial pel traductor jurídic que usará la comparació dels diferents ordenaments jurídics com a mètode per a realitzar la seva traducció (Terral, 2002).

El terme jurídic *joint venture* entra de ple en la definició de terme culturalment marcat, és a dir, aquell que és específic d'un sistema jurídic donat (Terral, 2002), com serien, per exemple, el *trust*, el *common law*, *equity*, *estoppel*, *dret foral*, etc. En aquests supòsits són nombrosos els autors que es decanten per la tècnica del préstec per a destacar precisament aquesta absència d'equivalència en l'ordenament jurídic del TT.

El *joint venture* consisteix en aquell acord o contracte subscrit per dues o més empreses per a explotar conjuntament un negoci o realitzar una activitat comuna de forma, en principi, temporal (Garrido Nombela, 1991). Com a equivalents funcionals d'aquesta figura podríem trobar els comptes en participació (codi de comerç) o el negoci en participació (lèxic de la UEC).

L'equivalent funcional ens remet a una figura jurídica semblant existent en el dret espanyol, però això no significa que sempre s'hagi d'escollir com a millor opció de traducció aquest equivalent funcional. Això suposaria reconèixer igual categoria i importància als *comptes en participació* (poc desenvolupades pel dret

espanyol i amb un pes específic reduït en l'àmbit nacional dels negocis) i el *Joint Venture*, quan la realitat econòmica ens indica una situació completament diferent i és que el joint venture és una de les figures jurídiques més usades, fins i tot per les mateixes empreses espanyoles quan es decideixen a invertir a l'estranger. En aquest supòsit serà l'encàrrec de traducció el que definirà el mètode traductor a triar.

També es tradueix *joint venture* per empresa conjunta o empresa comuna. Aquesta traducció explicativa funciona com a traducció lingüística però ha de ser adoptada amb cautela en l'àmbit de la traducció especialitzada ja que no lliga amb cap estructura definida del dret espanyol i, per tant, deixa sense resposta molts dubtes (si una empresa conjunta té o no personalitat jurídica, per exemple). El traductor especialitzat podria obviar aquest risc de confusió amb una nota a peu de pàgina, però no sempre es permet incloure aquest tipus de referències (com ocorre en un text audiovisual).

5. Conclusió

D'igual manera que en la traducció jurídica existeix una sèrie de paràmetres sobre l'equivalència que ha d'assolir-se entre el TO i el TT, en funció de l'encàrrec de traducció a complir, en la traducció audiovisual existeix una gradació de prioritats que determinaran el mètode traductor seleccionat. Ja que en traducció audiovisual la prioritat més alta és assolir el mateix propòsit comunicatiu que el TO, qualsevol modificació dels termes utilitzats, encara que es tracti de termes pertanyents a un àmbit especialitzat com el jurídic o econòmic, vindrà justificada per aquest propòsit.

Els problemes plantejats per la utilització del llenguatge jurídic, dintre de la traducció audiovisual, s'han d'observar a la llum de les classificacions proposades dintre de la Traductologia per a les categories culturals. En aquest sentit, podem definir algunes figures jurídiques (com el *joint venture* o el *trust*), amb un caràcter culturalment marcat, com a cultuemes ja que es tracta de termes que per la seva ductilitat són naturals per a una determinada cultura jurídica i, en canvi, resulten difícils d'encaixar en altre ordenament jurídic.

L'estratègia general adoptada per a la traducció del text audiovisual ens permetrà plantejar-nos el mètode a seguir, estrangeritzant o familiaritzador, sense deixar mai de costat que la prioritat més alta, a l'hora de traduir els jocs de paraules i els elements d'humor, sempre ha de ser fer riure a l'espectador. D'igual manera que els arbres no poden impedir-nos veure el bosc, l'aparició d'un terme jurídic especialitzat no pot fer-nos oblidar quina és la intenció i la funció que l'autor li ha volgut atorgar dintre del text.

Bibliografia

- AGOST CANÓS, Rosa i Isabel GARCÍA IZQUIERDO (1997): «El registre col·loquial i el doblatge» dins Montserrat BACARDÍ (ed.) (1997): *II Congrés Internacional sobre Traducció*, Barcelona, Universitat Autònoma de Barcelona, p. 213-233.
- ALCARAZ VARÓ, Enrique i Brian HUGHES (2002): *Legal Translation Explained*, Manchester, St. Jerome.
- CHAUME VARELA, Frederic (2004): *Cine y traducción*, Madrid, Cátedra.
- FUENTES LUQUE, Adrián (1997): «La traducción de los títulos de películas y series de televisión ('¿Y esto... de qué va?')», *Sendebarr*, 8-9, p. 106-114.
- GARRIDO NOMBELA, Ramón (1991): «Sugerencias para la traducción de textos jurídicos en inglés», *Terminologie et traduction*, 3, p. 255-267.
- GONZÁLEZ BEILFUSS, Cristina (1997): *El trust. La institución angloamericana y el Derecho internacional privado*, Barcelona, Bosch.
- HOUBERT, Frédéric (1999): «Spécificité de la traduction juridique», Point Com. Bulletin en ligne de l'Association des Anciens Elèves de l'Ecole Supérieure

- d'Interprètes et de Traducteurs de l'Université de Paris, Dossier 10. La traduction juridique et assermentée [revista en format electrònic <<http://www.geocities.com/aaeesit/juri5.html>>].
- HURTADO ALBIR, Amparo (2001): *Traducción y traductología*, Madrid, Cátedra.
- MOLINA, Lucía i Amparo HURTADO ALBIR (2002): «Translation Techniques revisited. A Dynamic and Functionalist Approach», *Meta*, 47 (4), p. 498-512.
- NIDA, Eugene Albert (1964): *Towards a Science of Translating with Special Reference to Principles and Procedures Involved in Bible Translating*, Leiden, E.J. Brill.
- NORD, Christiane (1997): *Translation as a Purposeful Activity*, Manchester, St. Jerome.
- RAYAR, Louise W. (1988): «Problems of legal translation from the point of view of a translator» dins Paul NEKEMAN (ed.) (1988): *Translation, Our Future: Proceedings of the XIth World Congress of FIT*, Maastrich, Euroterm, p. 451-454.
- SANTAMARIA, Laura (2001): *Subtitulació i referents culturals. La traducció com a mitjà d'adquisició de representacions mentals* [tesi doctoral], Bellaterra, Departament de Traducció i Interpretació, Universitat Autònoma de Barcelona.
- (2003): «Eines multidisciplinàries per a l'ensenyament de la traducció anglès-català: la traducció dels contractes», *Revista de Llengua i Dret*, 39, p. 11-33.
- SARCEVIC, Susan (1988): «Translation of legislation--with special emphasis on languages of limited diffusion» dins PAUL NEKEMAN (ed.) (1988): *Translation, Our Future: Proceedings of the XIth World Congress of FIT*, Maastricht, Euroterm, p. 455-462.
- TERRAL, Florence (2002): «Les techniques de traduction en traduction juridique», *Terminologie et Traduction*, 3, p. 33-57.
- ZABALBEASCOA, Patrick (1994): «Un esquema de prioridades y restricciones para la didáctica de la traducción» [ponència], *Primeras Jornadas Internacionales de Traducción e Interpretación*, Universidad de Las Palmas de Gran Canaria.
- (1999): «La didáctica de la traducción: desarrollo de la competencia traductora» dins ANTONIO GIL DE CARRASCO i LEO HICKEY (ed.) (1999): *Aproximaciones a la traducción*, Madrid, Instituto Cervantes.

